

Rickul/Nuckö Hembygdsförenings Medlemsblad

Nr 1 Januari 2003 Årgång 11

Nuckö kyrka

SOV:s samlingar

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

Adress Rickul/Nuckö Hembygdsförening
c/o Brita Wiberg, Viktoriavägen 39,
125 34 ÄLV SJÖ

Postgiro 55 68 81 - 1

E-post hembygdsforeningen@home.se

Webbplats <http://hem.passagen.se/rnhem>

Ansvarig utgivare Göte Brunberg.

Redaktion Informationskommittén (Göte Brunberg, Inger Nemeth och Eva Heyman).

Tryckt av BG butiken, Stockholm.

Medlemsavgift Ordinarie medlem och stödmedlem 150:-, ungdomsmedlem (t.o.m. 25 år) 50:-.

Annonsspriser 1/1 sida 1200:-, 1/2 sida 700:-, 1/4 sida 400:-, 1/8 sida 250:-.

Nästa manusstopp 2003-05-10.

Styrelse

Ordförande

Sven G Frejman (Pasklep), Landstormsvägen
18B, 762 51 Rimbo, tfn/fax 0175-713 65,
e-post sveng@home.se

Sekreterare

Brita Wiberg (Ölbäck), Viktoriavägen 39,
125 34 Älvsjö, tfn 08-99 32 26,
e-post b.wiberg@swipnet.se

Kassör

Gundel Stenberg (Ölbäck), Helsingörsgatan 18,
1tr, 164 44 Kista, tfn 08-752 60 22,
e-post gundel.stenberg@bredband.net

Övriga ordinarie ledamöter

Sture Koinberg (Roslep), Odelbergsvägen 74,
122 37 Enskede, tfn 08-659 69 81,
e-post sture.koinberg@koinberg.se

Bertil Nyman (Gutanäs), Blockvägen 5,
175 40 Järfälla, tfn/fax 08-580 370 49.

Anders Peedu (Enby), Krassevägen 3,
169 33 Solna, tfn 08-27 03 06,
e-post anders.peedu@telia.com

Anne Schönberg (Spithamn), Inteckningsv. 50,
129 31 Hägersten, tfn 08-744 24 54,
e-post anne.schonberg@jm.se

Föreningens ändamål

(citat ur stadgarna paragraf 2)

"Föreningen skall värna om och levandegöra det estlandssvenska kulturarvet från Estland och Sverige, både i bevarandet av historien, nuet och utvecklingen framåt, genom att

- främja kulturella, konstnärliga, musikaliska och litterära intressen såväl i Estland som i Sverige.
- vara kontaktorgan för Rickul/Nucköborna i Sverige, samt informationsorgan i Sverige och Estland.
- i möjligaste mån försöka behålla och vårda den gamla hantverkstraditionen och bebyggelsen i vår egen svenskort.
- vara behjälplig vid reseevenemang till vår hembygd.
- bibringa våra yngsta och ungdomar de traditioner vi själva mottagit och bevarat, samt idka annan härmed förenlig verksamhet."

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Inbetalning av markskatt	4
Medlemsstatistik	5
Nytt från Västra Kustens Skogsägare	5
Nyheter från Nuckö kommun	6
Bevakningsverksamhet i Nuckö kommun	7
Aibolands museum	7
Naturexkursion/fältkurs i Estlands svenskbygder den 9-11 maj 2003	7
Nuckö kyrka och församling	8
Rickul/Nucköområdet under sovjettidens första år	10
Information från Estlandssvenskarnas kulturförening SOV	14
Annonser	15

Ordföranden har ordet

Sven G Frejman

Vi har återigen lämnat den mörkaste årstiden bakom oss. Dagarna blir längre och ljusare för var dag, och många av oss har redan börjat planera för årets första resa till Estland.

Vi har också lämnat ett verksamhetsår bakom oss. En återblick på det gångna året visar att 2002 har varit ett händelserikt år. Det som har etsats fast mest i mitt minne är firandet av föreningens 10-årsjubileum och pensionärerna från Nuckö, som var på besök i Stockholm. Att denna resa verkligen blev uppskattad har jag fått erfara vid mina senare besök på Nuckö.

Tack vare gåvor från medlemmarna har vi även kunnat bistå Nuckö kommun med humanitär hjälp, vård av kyrkogårdar, stipendium och premier till Birkas skolelever. Föreningens ekonomi är god. Resultatet framgår av den årsberättelse, som medföljer Medlemsbladet. Trots de extraordinära utgifterna för 10-årsjubileet och pensionärsresan har verksamheten under det gångna året gått med ett litet överskott. Styrelsen kommer vid årsmötet att föreslå oförändrad medlemsavgift för år 2004.

På förekommen anledning vill jag påpeka, att allt arbete inom vår förening är ideellt. För att föreningen skall fungera så lägger alla styrelseledamöter, kommittéer och arbetsgrupper ned mycket arbete. Jag vill ge en stor eloge till alla för den värdefulla insats var och en gör.

Kulturdagar

I senaste numret, nr 4 2002, lovade jag att återkomma om kulturdagar i sommar. Nu är det bestämt att det blir tre dagar vid midsommartid, den 22-24 juni.

Ülo Kalm har lagt ned mycken möda för att få ihop ett trevligt och spännande program. Jag ser fram emot att åter få uppleva midsommareld och konfirmationsgudstjänst i Nuckö kyrka, där jag själv blev konfirmerad under krigsåren, samt alla platser som vi skall besöka. Mer om dessa dagar finns i en särskild bilaga till detta Medlemsblad.

Visioner

I början av året skrev jag till Nuckö kommun för att få förslag på vilka framtidsvisioner man har för året och för kommande år. Ülo Kalm har lämnat flera förslag, varav jag kan nämna några. Mellan raderna kan jag läsa, att det är önskvärt att estlandssvenskarna i Sverige kunde vistas mera i Estland och delta i kommunens utveckling. Vi kan göra en hel del saker tillsammans med de bofasta. Här ser Ülo bl.a. en möjlighet till samarbete i olika projekt mellan byombuden i Sverige och i Estland. Vi kan vara med när Nuckö Försköningsällskap arrangerar "talk"-dagar i sommar för att städa upp vid Österby brygga, vid Rosleps kapellkyrkogård och runt Nuckö prästgård. Studenter från Tal-

linns Tekniska Högskola har byggt en väderkvarn enligt gammal modell. Den skall sättas upp i Sutlep vid riksvägen och invigas under Nucködagarna. Sutlep är en strategisk plats och alla som åker ut mot Rickul/Nucköområdet kommer att se kvarnen. Ülo har en vision om att få se en väderkvarn i varje by.

Visioner måste vi alla ha, men kan vi göra mera för bättre samarbete, både ekonomiskt och med arbetskraft? Har Du några bra förslag, så hör av Dig till föreningen, till mig eller till sammankallande för byombuden, Ingvald Luks.

Föreningslokal

För kännedom vill jag meddela att föreningen fr.o.m. i sommar disponerar en lokal i Birkas. Lokalen ligger på bottenvåningen i kommunalhuset och är i behov av viss renovering. Jag hoppas att vi själva kan göra i ordning vår lokal. Kanske Du kan hjälpa till när Du vistas i Estland i sommar? Närmare upplysningar om renoveringen kan lämnas av Bertil Nyman. En föreningslokal i Birkas hoppas jag blir en värdefull träffpunkt för oss. Alla har vi förr eller senare ärende till kommunkontoret och då kan det vara trevligt att t.ex. kunna koka sig en kopp kaffe.

Medlemsförteckning

Med detta nummer, som är det första för året, bifogas som vanligt en förteckning över föreningens medlemmar. Tidigare har vi gjort på så sätt att förteckningen innehöll medlemmarna den 31 december föregående år, kompletterad med de nya medlemmar som hade betalt avgiften för det nya året. Vad som är nytt detta år är att förteckningen endast innehåller de gamla och nya medlemmar som senast den 1 mars har betalt medlemsavgiften för år 2003. På detta sätt erhålls en mer korrekt bild över vilka som verkligen är medlemmar i föreningen.

Stadgeändringar

Vid förra årsmötet godkändes ett antal förslag till stadgeändringar. Den viktigaste av dessa är att begreppet "stödmedlem" utgår för enskilda personer. I fortsättningen skall gälla att "*Medlemskap är öppet för alla som bekänner sig till, är beredda att verka för och lever upp till föreningens ändamål ...*", oavsett om man har härkomst från Rickul/Nucköområdet eller ej.

Stadgeändringar kräver godkännande vid två på varandra följande årsmöten. Styrelsen hoppas att detta årsmöte bekräftar det förra årsmötets godkännande så att ändringarna kan föras in i föreningens stadgar.

Väl mött vid årsmötet den 26 april!

Inbetalning av markskatt

Göte Brunberg

Nu har beskeden om markskatten för år 2003 börjat droppa in från skattemyndigheten Lääne Maksuamet i Hapsal. Markvärdena och procentsatserna har inte ändrats i Nuckö kommun, varför skattebeloppet skall vara detsamma som förra året.

Man måste vara observant på om det på skattebeskedet står att man har en tidigare skatteskuld. Vid inbetalning av skatten via svensk bank måste man också vara medveten om att den estniska bank som förmedlar inbetalningen tar en del av det inbetalda beloppet (mer om detta nedan).

Från Nuckö kommun har kommit en förteckning över i Sverige boende markägare som den 1 december 2002 var skyldiga kommunen mer än 50 EEK i fastighetsskatt. Förteckningen upptar inte mindre än 70 namn. För de flesta gäller att beloppet är ganska litet, men det är 20 personer som är skyldiga över 1000 EEK. Det totala beloppet är ca 55 000 EEK. Några i förteckningen är avlidna och kommunen har antagligen inte fått någon uppgift om arvingar eller till vem man skall fortsätta att sända skattebeskeden. För andra har kommunen kanske inte fått korrekt adressuppgift.

Kommunen är, när det gäller fastighetsskatten, inte intresserad av vem som betalar in den, bara att den blir betald. Om en markägare har avlidit bör därför arvingarna meddela kommunen till vilken adress skattebeskeden skall sändas i fortsättningen och därefter betala skatten. Följden kan annars bli att kommunen vidtar rättsliga åtgärder för att driva in skatten och att denna process drar iväg alldeles för långt p.g.a. att kommunen inte heller har kunnat informera om att den har satts igång. Alltså, se i eget intresse till att kommunen har en aktuell adress till vilken skattebeskedet kan sändas och betala in skatten!

Observera att om man betalar in skatten via en bank i Sverige drar den kontoförande banken i Estland (Eesti Ühispank eller Hansapank) en förmedlingsavgift av 30 EEK från det inbetalda beloppet. Om man t.ex. skall betala 100 EEK i skatt måste man därför betala in 130 EEK på banken i Sverige.

För fastighetsskatten gäller, på ungefär samma sätt som i Sverige, att varje markägare har ett skattekonto till vilket inbetalning görs. I Estland är det egentligen två konton: ett grundskattekonto ("põhimaks") och ett räntekonto ("intress"). Av skattebeskedet framgår, i tillägg till vad man skall betala under året, även saldot på skattekontona. Detta står på raden under rubriken SALDOTEADE. I slutet av raden står två belopp, där det första är saldot på grundskattekontot och det andra är saldot på räntekontot. Plustecken betyder överskott och minustecken underskott på respektive konto. Om det t.ex. står "... on -97 kr ja intressisaldo -10 kr ..."

betyder det att grundskatteskulden är 97 EEK och ränteskulden 10 EEK.

Skatten skall betalas in vid tre tidpunkter under året: den 15 april, den 15 juli och den 15 oktober. Vid för sen inbetalning utgår en ränta av 0,06 % per dag. Många gör ju på så sätt att de betalar för hela året när de besöker Estland någon gång på sommaren. Tyvärr får man då inte någon plusränta för att man har betalt in den större delen av beloppet i förskott, utan det blir en ränteskuld för den del som skulle ha varit betald den 15 april (och kanske den 15 juli).

Om man tycker att det är besvärligt och, speciellt med tanke på de dyra avgifterna till bankerna i Sverige, kostsamt att betala skatten varje år kan man göra förskottsinsbetalning för ett antal år framåt till grundskattekontot. Via skattebeskedet får man varje år information om saldot på kontot och vet då när det är dags att göra en ny inbetalning.

Av förteckningen från Nuckö kommun framgår att det är många som har en ränteskuld på några få EEK. För att bli av med denna kan man antingen betala in det aktuella beloppet på räntekontot eller göra en överföring från grundskattekontot (det senare förutsätter naturligtvis att man först har sett till att man har ett tillräckligt stort överskott på grundskattekontot). Begäran om överföring måste vara skriftlig och skall sändas till Lääne Maksuamet, Lihula mnt. 3, 90507 Haapsalu, Estland eller med e-post till laane@ma.ee

En begäran om överföring kan t.ex. formuleras på följande sätt:

Lääne Maksuamet

Palun kandke üle raha minu põhimaksuarvelt võla tasumiseks intressiarvele.

Arve number on xxxxx.

Viitenumbrid on xxxxx (põhimaks) ja xxxxx (intress).

Austades

(Namn och adress)

"Arve number" (kontonumret) och "Viitenumbrid" ("hänvisningsnumren") framgår av skattebeskedet.

PUB-AFTON

Rickul/Nuckö Hembygdsförening är värd för SOV:s pub-afton på Roslagsgatan 57 fredagen den 9 maj kl. 18.00-21.00.

Underhållning.

Förtäring till självkostnadspris.

Varmt välkomna!

Medlemsstatistik

Heino Åkerblad, Roslep Mo

Jag har gått igenom medlemsförteckningen från den 31/12 2001 över de ordinarie medlemmarna i Rickul/Nuckö Hembygdsförening (totalt 712 personer) och sammanställt var i Sverige de bor och vilka ursprungsorter i Estland som de har angett.

Medlemmarna fördelar sig på bostadsorter (postnumrområden) i Sverige enligt följande:

Postnr.	Område	Antal
1xx xx	Stockholm	421
2xx xx	Malmö	9
3xx xx	Halmstad	6
4xx xx	Göteborg	22
5xx xx	Borås	27
6xx xx	Eskilstuna	137
7xx xx	Uppsala	73
8xx xx	Östersund	3
9xx xx	Skellefteå	1
Utlandet	Canada 2, Estland 2, Portugal 1, USA 8	13

Fördelningen på de ursprungsorter (byar), som medlemmarna har angett, är följande:

Rickul kommun

By	Antal
Bergsby	32
Gambyn	17
Haversved	19
Höbring (inkl. Källskog)	50
Lucksbyn	8
Norrby	16
Odensholm	9
Paj	18
Rickul by	16
Roslep (inkl. Derhamn)	107
Rosta	6
Spithamn	80
Söderby	11
Ölbäck	46
By ej angiven	48
Totalt	483

Nuckö kommun

By	Antal
Birkas	10
Dirslätt	2
Enby	31
Gutanäs	16
Harga	2
Hosby	2
Klottorp	25
Kolanäs	1
Lyckholm	1
Pasklep	28
Skåtanäs	6
Sutlep	26
Österby	22
By ej angiven	25
Totalt	197

Ursprungsorter utanför Rickul/Nucköområdet är Hapsal (2 medlemmar), Korkis (1), Naiva (2), Paldiski (1) och Reval (1). 25 medlemmar har inte angett någon ursprungsort.

Det har varit både intressant och läroligt att genomföra den här sammanställningen. Varför jag överhuvudtaget började med den har jag glömt, men jag ångrar det inte. Jag har i och med denna sammanställning fått en helt annan känsla för och kännedom om hembygden. Visserligen är jag född i Roslep 1940, men eftersom jag bara var nyss fyllda fyra år när vi lade till med Juhan vid Breviks brygga på Lidingö, så minns jag inte ett "smack" från tiden i Estland. Ibland har jag önskat att jag hade varit några år äldre, för då hade jag haft minnen från den tiden. Det finns säkert många som är i samma situation.

Vad som slog mig när jag var klar med sammanställningen, var framför allt det stora antalet byar (orter) som vi kommer ifrån. Det andra var koncentrationen av medlemmar till Stockholm och Eskilstuna.

Nytt från Västra Kustens Skogsägare

Bo Stenholm, ordförande

Västra Kustens Skogsägare har haft ett styrelsemöte den 22 december 2002 samt ännu ett den 9 februari 2003.

Vi har slutit ett avverkningskontrakt med vår tidigare kund HM Puidukaubandus från Dagö som innebär att vi kommer att gallra/avverka ca 2 000 m³ på Ormsö och ca 2 000 m³ inom Nuckö kommun fram till försommaren 2003. Gallringen/avverkningen inom Nuckö kommun kommer att påbörjas ungefär den första veckan i mars.

Föreningen lägger nu också över bokföringen på en professionell redovisningsbyrå i Hapsal.

Föreningens årsmöte 2003 kommer att äga rum på samma plats som förra året, dvs. Wiedemanngymnasiet i Hapsal, måndagen den 28 juli kl. 13.00.

Vi kommer också att ordna en skogskurs under ledning av föreningens skogsexpert Rune Gårdh under lördagen den 26 och söndagen den 27 juli. På lördagen är det en teoretisk del som troligtvis äger rum i Hapsal. På söndagen görs besök ute på avverkningsplatser i Nuckö kommun. Kursen är öppen för alla intresserade.

Rune har tidigare lett en kurs på Ormsö som var mycket uppskattad och även kartlagt skogarna inom Nuckö kommun. Vi rekommenderar denna kurs varmt. Avgiften är 100 SEK per person. Anmäl er gärna redan nu till mig!

Bo Stenholm

Skarpnäcks Allé 9

128 35 Skarpnäck

Tfn/fax 08-605 90 94, mobil 070-288 04 85

E-post bo.g.stenholm@telia.com

Webbplats <http://w1u86413309>

Nyheter från Nuckö kommun

Ülo Kalm, *kommundirektör*

Den 17 december 2002 godkände Nuckö kommunfullmäktige kommunens översiktsplan. Den kommer att publiceras för offentlig diskussion, troligen i mars efter det att remissrundan har avslutats. Den offentliga diskussionen varar en månad och alla har möjlighet att framlägga förslag till förbättringar och kompletteringar.

En förklaring till kommunens översiktsplan och en rapport med en uppskattning av dess långsiktiga miljökonsekvenser hittar man på Nuckö kommuns webbplats <http://www.noavv.ee>. Kartorna kan studeras på kommunalhuset.

Sedan december 2002 arbetar specialisten i ordnings- och bevakningsfrågor Henry Reitelman för kommunen. Hans uppgift är att koordinera samarbetet mellan polis, gränsbevakning, bevakningsföretag och skyddskår för att sörja för allmän ordning och bevakning i Nuckö kommun. Kommunen har i budgeten för år 2003 avsatt 65 000 EEK för skyddet av ordningen.

Inrikesministeriet kommer att lämna över två begagnade polisbilar så att patrullverksamheten i Nuckö kan komma igång. Kommunstyrelsen har vänt sig till ägare av hus och mark i kommunen med ett förslag att de, efter sin förmåga, stöder patrulleringstjänsten i kommunen. Allas vår önskan är att det råder lugn och ordning i kommunen, såväl för kommuninvånarna som för våra gäster.

Den 22-24 juni anordnar Nuckö kommun tillsammans med Rickul/Nuckö Hembygdsförening kultur-dagar i Nuckö.

Styrelsen för den idéella föreningen Nuckö Försköningsällskap (Noarootsi Kaunistamine Selts) fastställde vid sitt möte den 6 februari följande handlingsprogram:

- Sällskapet fortsätter att förvalta Lyckholms museum och hjälper till med att anordna användningen av konferensrummen i den rekonstruerade huvudbyggnaden i Lyckholms herrgård.
- Anordnar "talk"-dagar för att ställa i ordning området runt hamnen i Österby, området runt den rekonstruerade väderkvarnen i Sutlep samt Rosleps kapellkyrkogård. Tillsammans med Nuckö församling anordnas en arbetsdag för att ställa i ordning området runt prästgården i Nuckö.
- Informerar om sällskapets verksamhet för att öka medlemsantalet och finna nya sponsorer.
- Fortsätter, tillsammans med kommunstyrelsen, att anordna tävlingen "Nuckös vackraste hem".

Nuckö församling anordnar kyrkogårdsdagar enligt följande:

Roslep den 15 juni kl. 15.00.
Sutlep den 29 juni kl. 12.00.
Nuckö den 29 juni kl. 14.00.

Nuckö kommunfullmäktige har fastställt föreskrifter för användandet av begravningsplatserna. Alla som har anhöriga som är begravda på kyrkogårdarna i Nuckö, bör skriva avtal om skötseln av gravarna med den som är ansvarig.

Kommunen hade den 31 december 879 invånare. Dessutom är 130 elever på Nuckö gymnasium inneboende i kommunen.

Under år 2002 har det fötts fem nya invånare och 15 har avlidit.

Vid riksvägen nära Rickul herrgård planeras för en stugby med sju tomter. Detaljplanen för den stora stugbyn i Derhamn har godkänts av kommunen.

Från den 7 januari 2003 gäller följande telefonnummer till Nuckö kommun:

Ülo Kalm , <i>kommundirektör</i>	+372 47 243 59
Evi Öövel , <i>kommunsekreterare</i>	+372 47 243 52
Sirje Trisberg , <i>kanslist</i>	+372 47 243 50
Taimi Pelapson , <i>huvudbokhållare</i>	+372 47 243 53
Marika Meister , <i>ansvarig för mark- och utvecklingsfrågor</i>	+372 47 243 54
Tiina Rohi , <i>socialspecialist</i>	+372 47 243 55
Telefax till kommunalkontoret	+372 47 243 51
Tiiu Tulvik , <i>föreståndare för Birkas kulturhus</i>	+372 47 243 56
Serli Heringas , <i>föreståndare för Nuckö bibliotek</i>	+372 47 243 57

För tjänstemännen på kommunalkontoret gäller följande semestertider 2003:

Ülo Kalm	14/3-23/3, 21/7-24/8
Evi Öövel	16/6-13/7, 18/8-31/8, 27/12-31/12
Taimi Pelapson	2/6-19/7
Marika Meister	14/6-20/7, 22/12-31/12
Sirje Trisberg	2/6-20/7, 22/12-24/12

Träff på Ölbäckstranden!

Liksom förra året träffas vi den andra lördagen i juli (den 12/7) för att ha trevligt tillsammans. Ni som är på semester i området, kom ner till Ölbäckstranden vid 13-tiden!

Medtag egen matsäck.

Välkomna!

Efterlysning!

Vem kan hjälpa mig att få tag i en folkdräkt från Rickul? Jag vill så gärna ha en folkdräkt till mig och min dotter Anna från min mammas hemtrakt. Kan du hjälpa mig att skaffa fram material eller en färdig dräkt?

Hör av dig till Christina Erkas, tfn 08-711 14 63.

Bevakningsverksamhet i Nuckö kommun

Göte Brunberg

Inbrottssituationen i Nuckö kommun är allvarlig. Speciellt gäller detta Rickulområdet, där många av de av estlandssvenskarna ägda husen ligger avsidet utan uppsikt av den bofasta befolkningen. I Höbring och Spithamn har det under de senaste månaderna varit inbrott i tre av estlandssvenskar ägda hus.

För att motverka och förhindra brottslighet inom kommunen har, som framgår av andra artiklar i detta Medlemsblad, Nuckö kommun startat en bevakningsverksamhet. Denna, som sker i samarbete med Läänamaas polisprefektur, gränsskyddsensheten i Bergsby och bevakningsföretaget Falck, har även till uppgift att upprätthålla den allmänna ordningen och kontrollera att miljökraven uppfylls. Bevakningen utförs av bilburna frivilliga hjälppoliser. Verksamheten skall bekostas genom att intresserade fastighetsägare skriver ett avtal med kommunen om ett månatligt bidrag. Detta innebär endast att man stöder bevakningsverksamheten och inte att man får speciell bevakning av sitt eget hus. Detta måste man, som förut, ordna med en bevakningsfirma eller på annat sätt.

Du som är intresserad av att stödja bevakningsverksamheten, vänd dig för att få mer information och anmälningsblankett till:

Raul Targamaa
Österby
153 92 Hölö
Tfn 08-551 592 15

Aibolands museum

Alar Schönberg, museidirektör

I år kommer museet att presentera en utställning om livet i Rickul - historia och nutid. En stor del av detta kommer att innefatta båtbyggandet. En stiftelse har grundats i Sverige för att galeasen "Hoppet", som är byggd i Spithamn, skall återkomma till Estland och museet vill berätta om bakgrunden. Samtidigt skall vi ge en översikt av hur vardagen såg ut tidigare och hur det är idag. Vi presenterar den lokala dialekten och folkulturen. Flera Rickulbor har kontaktat oss och erbjudit hjälp för att vi skall kunna ställa ut olika föremål från bygden. Det är mycket välkommet!

Rickulutställningen är planerad att öppnas den 29 april.

Vi ordnar samtidigt även en större aktivitet för sommaren och det är jalabygget och seglingen till Stockholm. Sjösättningen äger rum den 16 maj och seglingen börjar efter midsommaren. Vi har bestämt att vartenda estlandssvenskt område kommer att ha

med sin representant. Först och främst har vi valt ut dem som aktivt har hjälpt till med bygget eller organiserandet av detta.

Runt den 4 juli anländer vi till Stockholm. Då hoppas vi få se många estlandssvenskar på kajen, fastän det är semestertid. Vi har en god möjlighet att berätta för världen om estlandssvensk kultur och traditioner.

Mer information om Rickulutställningen och seglingen till Stockholm kommer i nästa nummer av Medlemsbladet.

Naturexkursion/fältkurs i Estlands svenskbygder den 9–11 maj 2003

Kom med och möt vårfåglarna och vårblommorna i Estlands historiska svenskbygder! Det finns nämligen otroligt fina fågelmarker och en spännande natur i Nucköområdet, som före kriget var det starkaste fästet för estlandssvenskarna; allt är nära.

Vi bor enkelt men mysigt på Arne Tennisbergs pensionat i Bergsby, ett stenkast från Spithamnudden, som är en mycket god observationsplats för sträckande sjöfåglar och prydd med blommande fältsippor. Vi besöker Sutlepsjön, en f.d. havsvik nära Lyckholms herrgård – här häckar nötväcken – och de fågelfyllda havsvikarna mellan Nuckö och Hapsal.

Vi gör också en avstickare till de fina strandängarna vid Matsaluvikens norra sida, där det kryllar av betande arktiska gäss – vitkindade gäss i tusental! Runt den 20 maj lämnar de området och flyger till Novaja Zemlja och den ryska ishavskusten, där de häckar.

På dessa fina kustlokaler häckar både skärfläcka och rödspov och har vi tur kan vi också se svart sork. Natur- och miljömässigt är detta område en unik Östersjöpärla, som saknar motstycke i Finland och Sverige, dessutom med en både tragisk och fascinerande historia.

Exkursionen sker till självkostnadspris med egna privatbilar. Samåkning är mest praktisk. Var och en bokar och betalar sina färjebiljetter. Inkvarteringen är bokad och inkluderar frukost och middag, som var och en själv betalar. Begränsat deltagarantal!

Kursavgift: 15 euro.

Exkursionsledare: Håkan Eklund från Skärgårdsinstitutet vid Åbo Akademi (SIÅA).

Arrangör: Svenska folkhögskolan i Estland i samarbete med SIÅA och Åbonejdens Natur i Finland.

Närmare uppgifter: Rektor Sten Westerholm, tfn +372 51 87562, e-post sten.westerholm@rre-sfe.ee och Håkan Eklund, tfn +358 50 5672213, e-post hakan eklund@abo.fi

Nuckö kyrka och församling

Göte Brunberg

Denna artikel är till stora delar baserad på Nuckö församlings informationsblad och information erhållen från församlingsordföranden Tiiu Tulvik.

De svenskar som i tidig medeltid koloniserade Rickul/Nucköområdet var troligen redan vid sin ankomst kristna (romerska katoliker). Om den tidiga kyrkliga verksamheten saknas uppgifter. Man kan anta att så länge som området hade en liten befolkning så sköttes de kyrkliga angelägenheterna av präster från det nära liggande Hapsal. När befolkningstalet ökade uppstod behov av att inom området skapa en socken, Nuckö socken, och en församling, Sankta Katarina församling.

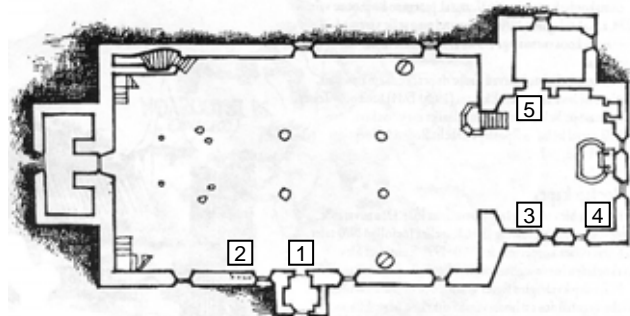
Nuckö kyrka

Sankta Katarina kyrka i Nuckö byggdes antagligen ursprungligen på 1200-1300-talet. Det nuvarande långhuset av sten byggdes på 1400-talet. Kyrkan var ursprungligen lägre än idag, hade inget torn och fungerade under medeltiden även som försvarsbyggnad.

I Livländska kriget under 1500-talets senare del led troligen kyrkan skada. Enligt folktraditionen hade polackerna hållit sina hästar där. Kyrkan restaurerades på 1600-talet. Under åren 1862-1873 skedde en omfattande ombyggnad av kyrkan. Det nuvarande tornet byggdes, murarna höjdes och ett nytt tak lades på. Altaret, predikstolen och bänkarna renoverades. Kyrkan har nu 500 sittplatser.

I tornet finns två kyrkklockor: en större med en omkrets av ca 200 cm och en mindre med en omkrets av ca 180 cm. Den mindre har inskriften "Christopher Grupp hat mich gegossen in Reval, anno 1694 (C. G. har gjutit mig i Reval år 1694)". Den stora klockan hade 1812, då Napoleon hade besegrats av ryssarna, fått en spricka av den starka ringningen vid segerfesten och gjutits om 1857.

I kyrkan ligger en dopfunt och en epitaf till prosten Martin Winter, skapad av stenhuggaren Joachim Winter på 1620-talet. Där finns även en minnestavla av missionären T. E. Thorén från början av 1900-talet samt stenar med namnteckningar av Sveriges kron-

Plan över Nuckö kyrka. 1) Ingången 2) Stenar med autografer 3) Dopfunt 4) Epitaf till Martin Winter 5) Minnestavla över T.E. Thorén

Altaret i Nuckö kyrka

Foto: Göte Brunberg

prins Gustaf Adolf (senare kung Gustaf VI Adolf) från 1932 och kung Carl XVI Gustaf från 1992.

Kyrkans predikstol och altare härstammar från 1600-talet. Konstnären till altartavlan är obekant. Ljuskronorna är från 1700-talet och är skänkta från Rickul herrgård.

I kyrksalen finns två stora kaminer som tidigare användes för att värma upp kyrkan. De har inte varit i bruk sedan början av 1960-talet. Numera värms kyrkan upp elektriskt.

Kyrkan har klarat sig relativt väl under sovjettiden. En förklaring är att man inte lämnade den åt sitt öde utan hela tiden använde den för gudstjänster. När det var för kallt att ha gudstjänsterna i kyrksalen tände man kaminen i sakristian och höll gudstjänsterna där.

Den senaste invändiga renoveringen skedde 1988, då väggarna och kyrkbänkarna målades. Orgeln renoverades 1991.

År 2002 fick församlingen 250 000 EEK från Estlands Fornminnesskyddsförvaltning ("Muinsuskaisemet") för reparation av taket. I oktober påbörjades bytet av takbeläggning: de nuvarande eternitskivorna skall ersättas av träplattor, den ursprungliga typen av

takbeläggning. Under reparationen har det visat sig att takkonstruktionen är mer skadad än man trodde från början. Tills i dag har taken på sakristian och altarrummet reparerats. Till invändiga reparationer av sakristian och altarrummet har Fornminnesskyddsförvaltningen nyligen tilldelat ytterligare 350 000 EEK. En reparation av taket på långskeppet beräknas kosta omkring 1,5 miljoner EEK.

Kyrkogårdar vid Nuckö kyrka

Vid Nuckö kyrka finns två kyrkogårdar, en äldre bredvid kyrkan och en yngre en bit bort vid vägen mot Birkas. Den yngre kyrkogården anlades vid 1800-talets mitt och lades ned efter andra världskriget. På den äldre kyrkogården är flera kulturhistoriskt viktiga personer begravda. Bland dem kan nämnas konstnären Karl Johan Emmanuel von Ungern Sternberg (1773-1830), genealogen Otto Rudolf von Ungern Sternberg (1812-1870), prosten Gustav Carlblom (1773-1830) och klockaren och skolmannen Johan Nyman (1859-1933).

På kyrkogården vid kyrkan ligger också Nuckö Frihetsmonument, som restes 1935 till minne av dem som stupade i Frihetskriget. Under sovjettiden förstördes det men återställdes och återinvigdes 1990. Tidigare låg även på kyrkogården ett gravkapell från 1700-talet för familjen Richter, men det förstördes under stormen i augusti 1967.

Nuckö församling

Efter reformationen i början på 1500-talet blev församlingen en evangelisk-luthersk församling. Som sockencentrum fungerade S:ta Katarina kyrka. På 1600-talet förstärktes kyrkans organisation, man byggde kapellen i Sutlep, Roslep och på Odensholm, Nuckö prästgård och folkskola. Fr.o.m. 1700-talets senare del, när ester började bosätta sig i Nuckö socken, började även gudstjänster äga rum på estniska. Under senare tid hölls på söndagarna två gudstjänster efter varandra: först svensk och därefter estnisk. Under helgerna hölls också en tredje, på tyska, för godsägarna.

Konfirmationsundervisning påbörjades av prosten Carl Friedrich Hasselblad 1722. Man var skyldig att delta då man hade fyllt 16 år. Svenska flickor och pojkar från hela socknen gick och läste två veckor på hösten och två veckor på våren. Eftersom esterna inte var så många gick flickorna det ena året och pojkarna det andra. Konfirmanderna – ett 30-tal – bodde vid prästgården.

Församlingens verksamhet bekostades genom dagsverken och avgifter från bönderna i Gutanäs, som till skillnad från bönderna i de övriga byarna i området inte tillhörde något gods utan var "pastoratsby".

Följande till namnet kända präster, adjunkter och diakoner har tjänstgjort i församlingen:

1500	Andreas
?	Peter Thomas
1552	Johannes Duvel (Teuffel)
1600	Paul Erich (Kettler)
1613-1638	Martin Winter
1638-1682	Isaac Hasselblad
1653-1659	adj. Peter Andersson Falck
1682-1718	Christian Hasselblad
1722-1728	Carl Friedrich Hasselblad
1728-1738	Johan Friedrich Becker
1739-1754	Johan Benedict Wolter
1752-1753	adj. Christian Heinrich Seelmann
1755-1774	Jonas Laurentius Carlblom
1774-1789	Johan Lithander
1789-1814	Gustav Carlblom
1815-1861	Johannes Carlblom
1861-1864	Anton Herman Haller
1865-1902	Wilhelm Girgensohn
1897-1900	adj. Väinö Immanuel Melin
1902-1910	Eduard August Maass
1911-1916	Oskar Ferdinand Sevelius
1916-1918	Gunnar Buhre
1919-1933	Eugen Tannenbaum
1933-1937	Sven Danell
1938-1939	Herbert Rosenstein
1939-1944	Hjalmar Kütt och Ivar Pöhl, Fr. Pohla-meas
1944-1965	Martin Terasmaa, diak. Jüri Nõupuu
1965-1975	Erik Hiisjärv, diak. August Viht
1975-1978	Tiit Salumäe, diak. August Viht
1978-1983	Ants Leedjärv
1983-	Leevi Reinaru, diak. Arvo Orav (-2002)

Som framgår av förteckningen lyckades man hålla igång församlingsverksamheten även under sovjettiden. Detta var (och är) svårt eftersom prästerna avlönas av församlingarna. I församlingen finns nu endast 51 medlemmar. Eftersom dessa omöjligen kan betala en prästlön, har det varit mycket viktigt att man har kunnat få bidrag från vänförsamlingen Esbo församling i Finland.

Församlingspräst är Leevi Reinaru, som även är präst i Lääne Nigula församling. Församlingens ordförande är Tiiu Tulvik.

Gudtjänster hålls den andra och fjärde söndagen varje månad kl. 14.00.

Leevi Reinaru

Tiiu Tulvik

Rickul/Nucköområdet under sovjettidens första år

Grupp 44

Arbetsgruppen "Kommunens historia 1944-1994" (kortfattat kallad "Grupp 44") bildades genom ett styrelsebeslut den 2 mars 1999. Som framgår av arbetsgruppens namn är dess uppgift att dokumentera Rickul/Nucköområdets historia under sovjettiden och det återigen fria Estlands första år. Från starten består gruppen av Alrik Boman och Lennart Strömkvist (sammankallande), Göte Brunberg, Erling Lemberg samt Harry Seffers. Raul Targamaa har senare tillkommit som adjungerad medlem.

Delar av resultatet av gruppens arbete kommer att redovisas i form av artiklar i Medlemsbladet. I denna inledande artikel ges en översiktlig beskrivning av några viktiga händelseförlopp i Rickul/Nucköområdet under de första åren av sovjettiden.

De gamla Rickul/Nucköbor som, efter det att Estland åter hade blivit fritt, för första gången återsåg sin hembygd fann ofta att den hade förändrats till nästan oigenkännlighet. Borta var många av husen, där förut var åker och betesmarker växte nu skog eller sly. Detta är resultatet av en samhällsutveckling under sovjettiden, som till stora delar liknar den som skedde i det övriga Estland under denna tid. Man kan ju även påstå att det är en del av samhällsutvecklingen i hela Sovjetunionen. Det har dock funnits unika faktorer som har gjort att Rickul/Nucköområdet har utvecklats på sitt eget speciella sätt, särskilt under de första åren av sovjetiskt styre. Den viktigaste av dessa faktorer är naturligtvis att majoriteten av den svensktalande befolkningen i området under åren 1943 och 1944 flydde eller evakuerades till Sverige.

Vi skall i denna artikel översiktligt beskriva några väsentliga händelseförlopp i Rickul/Nucköområdet under sovjettidens första år, nämligen

- invandringen av flyktingar och evakuerade.
- åren av fritt jordbruk 1944-1949.
- kulakförklaringarna.
- deportationerna i mars 1949.
- kollektiviseringen.

Lokalförvaltningen

Det är på sin plats att börja med en beskrivning av den lokala förvaltningen i området under sovjettiden.

Enligt en lag som antogs av Estlands Högsta Råd i december 1945 delades landsbygden administrativt in i kommuner ("vald") under vilka lydde bysovjeterna ("külanõukogu"). De gamla länen behölls.

Kommuner och bysovjeterna leddes av exekutivkommittéer ("täitevkomitee"). Under dem lydde ett antal ständiga och tillfälliga kommissioner.

Kommunernas exekutivkommittéer hade en beslutande och övervakande funktion över bysovjeterna och kolchoserna.

I bysovjetens exekutivkommittés uppgifter ingick att se till att kommunens exekutivkommittés förordningar följdes, att syssla med böndernas skogsplaner, att genomföra jordbruksarbetena, att beställa lån från staten, att syssla med bildnings- och kulturfrågor etc.

Inom Rickul/Nucköområdet behölls de existerande kommunerna Rickul och Nuckö. Under Rickul kom-

mun lydde Bergsby bysovjet ("Tuksi küla nõukogu") och Gambyns bysovjet ("Vanaküla küla nõukogu"). I Bergsby bysovjet ingick byarna från Spithamn i norr till Rickul by i söder. I Gambyns bysovjet ingick de resterande byarna i Rickul kommun från Höbring i norr (inklusive de estniska byarna Derskogen, Kervet och Valp som 1938 hade införlivats med kommunen). Under Nuckö kommun lydde Birkas bysovjet ("Pürksi küla nõukogu") och Sutleps bysovjet ("Sutlepa küla nõukogu"). I Birkas bysovjet ingick byarna på Nucköhalvön (motsvarande gamla Paskleps kommun) och i Sutleps bysovjet fastlandsbyarna (gamla Sutleps kommun).

År 1950 avskaffades länen och kommunerna och ersattes med "rajoon". Rickul/Nuckö-området gick då in under Hapsals rajoon. De existerande bysovjeterna behölls, men 1954 slogs Gambyns bysovjet ihop med Bergsby och Sutleps bysovjet förenades med Birkas. År 1971 slogs Bergsby bysovjet och Sutlepdelen av Birkas bysovjet ihop med Linnamäes bysovjet. Den slutliga ihopslagningen skedde 1976. Birkas bysovjet fick då samma gränser som dagens Nuckö kommun.

I tillägg till de lokala förvaltningsorganen fanns naturligtvis kommunistpartiet, som på alla nivåer hade ett avgörande inflytande på verksamheten. Under senare tid övertog kolchoserna en del av de uppgifter som till en början låg under kommunerna och bysovjeterna.

De nya bosättarna

För Rickul kommun, som (bortsett från de 1939 inkorporerade byarna) till ca 95 % var bebodd av svenskar, medförde flyttningen till Sverige att i stort sett alla gårdar och torpställen tömdes på sina ursprungliga invånare. Enligt en av Alfred Heldring uppgjord förteckning stannade endast 36 kommuninnevånare kvar, varav ingen gårdsägare. Detta gjorde det möjligt för flyktingar från andra områden i Estland och även från Ryssland att bosätta sig på de tomma gårdarna. Rickul kommun fick en befolkning, som till övervägande del var ny och som inte hade några kunskaper om traktens traditioner och historia och inte heller om de speciella förhållanden som gällde för jordbruket. I Nuckö kommun, där befolkningen före kriget var mer blandad (och i de södra byarna på fastlandet helt estnisk),

stannade många av de ursprungliga invånarna kvar, vilket gjorde att utvecklingen där delvis blev en annan än i Rickul.

Variifrån kom de som övertog de av svenskarna år 1944 övergivna gårdarna? En stor del var s.k. rysslandsester, estnisktalande invånare i Rysslands gränstrakter mot Estland, främst området öster om Peipusjön. De var ättlingar till ester som under 1800-talet hade emigrerat från ett Estland, där de inte kunde skaffa sig sin utkomst, och odlat upp ny mark.

När krigslyckan vände och fronten närmade sig området beslutade sig tyskarna för att inte försvara området utan använda den brända jordens taktik. Befolkningen evakuerades vid årsskiftet 1943/44 till Estland. De som kom till Läänemaa inkvarterades vid Uuemõisa ("Nihove") nära Hapsal. Därifrån sökte de sig ut till de gårdar som svenskarna hade lämnat eller höll på att lämna. Enligt en av tyskarna införd bestämmelse var förutsättningen för att en svensk bondfamilj skulle få tillstånd att evakueras till Sverige att man hade slutit avtal med någon som skulle överta jordbruket. Under den sista tiden före tyskarnas tillbakadragande rådde dock sådan oordning att man såg mellan fingrarna när det gällde följandet av bestämmelsen.

I tillägg till rysslandsesterna kom spontanflyktingar som flydde framför krigsfronten. En stor del av dessa hade naturligtvis en förhoppning att på något sätt kunna lämna Estland på en flyktingbåt. När detta inte visade sig vara möjligt stannade en del av dem kvar och blev bofasta.

Åren av fritt lantbruk

När Estland annekterades av Sovjetunionen 1940 konfiskerades all jord och blev folkets, dvs. statens egendom. Gårdarnas maximala storlek bestämdes till 30 ha och de skulle lämnas till "den arbetande bonden för brukande i evig tid". All överbliven mark fördes till den statliga markfonden, varifrån staten delade ut mark till jordlösa bönder, lantarbetare och småjordbrukare.

Under den tyska ockupationen förklarades den kommunistiska jordreformen för ogiltig. Större delen av de nybildade gårdsmarkerna lämnades tillbaka till de förutvarande ägarna, men endast för brukande. Någon laglig bekräftelse om återlämnande av äganderätten kom aldrig.

När sovjetmakten åter infördes i Estland under hösten 1944 slutförde man den 1940 påbörjade jordreformen. Dessutom trädde ett antal nya bestämmelser i kraft, bl.a. skulle mark som ägdes av tyska kolonister eller av dem som flydde tillsammans med tyskarna konfiskeras. Markarealen för dem som hade samarbetat med tyskarna minskades till 5-7 ha.

De arrendeavtal som ingicks under den sista tiden av tyskarnas ockupation ogiltigförklarades av de sovjetiska myndigheterna. De övergivna estlandssvenska

gårdarna betraktades som ägarlösa och konfiskerades. Det som konfiskerades (bl.a. byggnader, fruktträd, bärbuskar, djur och jordbruksredskap) bokfördes på särskilda formulär. Kolumnen om den förra ägaren börjar med "Från svensken ...". Det konfiskerade beskrivs och värdet anges, t.ex. "röd häst, 25 år, värde 400 rubel", "en ko, 400 kg à 1,90 rubel per kg", "en plog, 15 år, 40 rubel".

För att styra verksamheten med konfiskeringar och överlämnande av marker och egendomar bildades 1944 i varje kommun en kommission för markreglering. Överlämnandet blev en långvarig procedur. Till kommissionen kom en mängd ansökningar om att få gårdar för att bruka dem. De inflyttade som hade bosatt sig på de övergivna gårdarna och fortsatte att bruka jorden betecknades som nybrukare ("uusmaasaja"). De ägde, till skillnad från de "gamla" bönderna inte sina byggnader. Dessutom var det många, såväl gamla som nya brukare, som under processens förlopp inte var nöjda med besluten utan överklagade till kommissionen. Under våren 1947 var emellertid arbetet klart och till varje brukare överlämnades ett slags lagfart: "Stadfästelse angående jordbrukarens rätt att bruka jorden i evig tid". Den "eviga tiden" varade i två år, fram till våren 1949, då kollektiviseringen påbörjades!

Den under den första ockupationen 1941 införda leveransplikten av jordbruksprodukter till staten, s.k.

nr 110
1.

25. 11. 1946 a

Raudsik Salme, Awaldis.

Palun rõimalolaola minule
Rooslepa külas asus I rjas 16 talu,
normaal talu suurusega lüü raudsik
18 ha, olen langenud Punaarmee
base abiraasa ja minu on perekond.
allaelalst last, vanem 14 aastane,
noorem 4 aastane, ja abiraasa
ei ole vanusega 70 aas,
on olewas tüdri lehm.

11.1.1946 a. Raudsik

Ansökan den 11/1 1946 från Salme Raudsik till Rickul kommuns markkommission att få bruka gården I rjas 16 i Roslep. Hennes man har stupat i Röda armén, hon har fem barn i åldern 4-14 år och makens 70-åriga mor att försörja. Hon har en ko.

normer, fortsatte. Storleken av normerna beräknades enligt gårdens nyttoareal och husdjur och ökade progressivt med gårdens storlek och bärkraft. Den ersättning som bonden fick för sina leveranser var endast 1-2 % av marknadspriset.

Under åren av fritt jordbruk skärptes successivt skatter och pålagor. T.ex. höjdes från 1946 till 1947 jordbruksskatten nästan till det dubbla för de gårdar som inte var s.k. kulakgårdar, för kulakgårdar hela 12,5 gånger. För de senare var syftet helt klart att de skulle elimineras.

Det var många bönder som inte klarade att uppfylla normerna och få tillräckligt mycket kvar för att försörja sig och sin familj. Eftersom många av nybrukarna var kvinnor utan någon manlig arbetskraft på gården, gällde det i hög grad dessa. Till kommunernas exekutivkommittéer inkom därför ett stort antal ansökningar om nedsättning av normerna eller, i det fall man hade gett upp, ansökningar om att få lämna gårdarna.

Kulakförklaringarna

En förutsättning för att den planerade kollektiviseringen av jordbruket skulle kunna genomföras, var att man dessförinnan kunde bryta de fria böndernas motstånd så att de (formellt) frivilligt gick in i kolchoserna, eftersom alla andra alternativ var sämre. De maktmedel man använde sig av var, som ovan nämnts, ökade pålagor och bestraffning av de bönder som betraktades som "kulaker".

Enligt stalinistisk terminologi skulle man som kulakhushåll räkna hushåll, som under den tyska ockupationen eller senare systematiskt hade använt extern arbetskraft. Den andra mest återopade orsaken till kulakförklaring var *systematiskt erhållande av inkomster genom att låta andra hushåll använda komplicerade jordbruksmaskiner mot ersättning i pengar eller in natura*. En sådan maskin var t.ex. traktor eller tröskverk.

Arbetet med att bestämma vilka som var kulakhushåll låg på kommunernas exekutiv-kommittéer och gick till en början trögt. I Nuckö kommun hittade man ett hushåll och i Rickul inget. Från Läänemaas exekutivkommitté hotade man därför med rättsliga åtgärder om inte fler kulakhushåll hittades. Dessutom placerade man i kommunerna mer brutala personer, bland dem många ryssar eller rysslandsester, för att hantera frågan. Detta gav resultat: sju hushåll i Rickul och åtta i Nuckö anmäldes till länets exekutivkommitté som kulakhushåll. En del av de utpekade använde sig av de möjligheter som fanns att klaga på beslutet, men resultatet blev att länets exekutivkommitté stadfäste kulakförklaringen för samtliga med undantag av två hushåll i Nuckö.

Marsdeportationen 1949

Den 29 januari 1949 fattade man i Kreml beslutet att genomföra deporteringsoperationer i de baltiska rådsrepublikerna.

De som skulle deporteras var, i tillägg till kulaker och deras familjer:

- "banditers" och "nationalisters" (dvs. skogsbröders och fosterlandsvänners) familjer och familjemedlemmar till underjordiska, dödade och straffade banditer.
- rehabiliterade banditer som har fortsatt med sovjetfientlig verksamhet, samt deras familjer.
- banditernas medhjälparens familjer.

Av en förteckning, som år 1952 sändes av det estniska inrikesministeriet till Moskva, var 31 632 personer upptagna på deportationsförteckningen.

Till dem som skulle sändas bort hörde samtliga vuxna familjemedlemmar och sammanboende nära släktingar. Minderåriga och arbetsförmögna kunde endast sändas iväg tillsammans med familjen. I verkligheten tog man i deportationsförteckningarna även med föräldrar och syskon till dem som hade flytt från Estland, tillsammans med deras familjer, samt överlevande av dem som hade deporterats 1941 och fått kortare fängelsestraff och sedan återvänt till Estland. Och om man inte fick tag i föräldrarna, förde man de minderåriga barnen utan dem till samlingspunkterna och därifrån in i boskapsvagnen.

För att genomföra deportationerna förflyttade man, i tillägg till de befintliga garnisonerna, tiotusentals soldater till Estland, Lettland och Litauen, och dit samlade man även säkerhetsmän från Sovjetunionens europeiska delar. Man mobiliserade även inrikesministeriets underlydande milis och specialstyrkor, kommunistpartiets medlemmar och ungkommunisternas aktiva kader. För att genomföra transportererna rekvirerades stora mängder lastbilar och järnvägsboskapsvagnar.

Man slog till i gryningen den 25 mars. Deportationsgrupper, bestående av aktiva och soldater under ledning av en säkerhetsofficer, anlände till familjernas hem. Soldaterna omringade gården (eller huset i staden), säkerhetsofficeren och de aktiva steg in. Familjemedlemmarna underrättades om att de skulle deporteras, de fick kort tid att packa ned sina personliga tillhörigheter, kläder och mat. Deras kvarblivna ägodelar antecknades. Sedan bar det av med lastbil till den järnvägsstation från vilken de skulle sändas iväg. I Läänemaa fanns det tre lastningsplatser: Hapsal, Risti och Paldiski. Tågens avgångstider, vagnarnas antal, antalet personer som skulle placeras i dem samt destinationerna var bestämda. Från Hapsal avgick tåg nr 97309 med 62 vagnar den 26 mars kl. 13.35. I varje tåg fanns beväpnat vaktmanskap i vagnarna.

Med så omfattande förberedelser är det naturligt att ryktet om den kommande deportationen hade spridit sig. En del familjer, som hade blivit varnade, gömde sig i hölador i gårdens närhet eller på platser längre bort. En del lastade så mycket som de kunde på en vagn, spände för hästen och lämnade sin hemkommun. Många som hade tagit skydd nära hemmet hamnade senare i av deportationsgrupperna utplacerade fällor när de gick för att se till de gamla familjemedlemmar, som hade lämnats kvar för att sköta huset (man hoppades att de inte skulle röras), eller för att sköta om boskapen.

Under marsdagarna 1949 deporterades enligt officiella uppgifter 20 713 personer från Estland. Till dessa skall läggas dem som frivilligt följde med (eller följde efter) sina familjer och dem som sändes iväg via fängelse. Det totala antalet torde vara över 22 000.

I Rickul/Nucköområdet fanns på deportationslistorna totalt 86 personer, varav från Nuckö kommun 58 och från Rickul kommun 28. Totalt deporterades av dessa 64, varav från Nuckö 46 och från Rickul 18. Totalt 11 dog på förvisningsorten, en försvann (dog troligen) och 52 kom tillbaka.

Anmärkningsvärt är att endast två av de familjer som hade kulakförklarats blev deporterade.

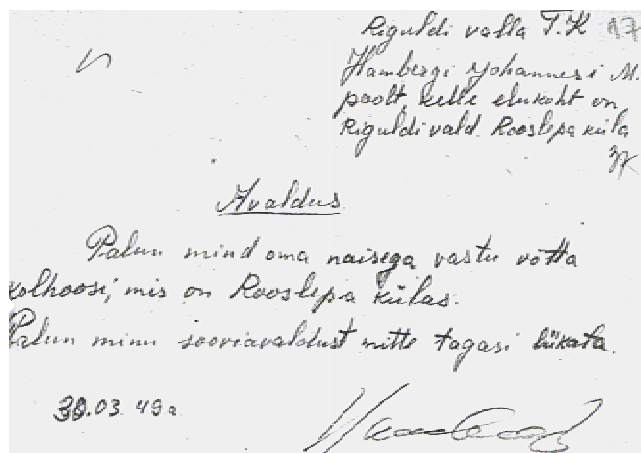
De ägodelar som hade konfiskerats tillföll olika statliga fonder. Byggnader, en del jordbruksredskap o.dyl. delades senare ut till de nybildade kolchoserna. Lösöret såldes vanligen i den närmaste affären.

Kollektiviseringen

Hos de styrande i Moskva fanns naturligtvis hela tiden tanken på överföring av jordbruket i kollektiv ägo på liknande sätt som i övriga delar av Sovjetunionen. I maj 1947 godkände Sovjetunionens kommunistpartis centralkommitté bestämmelsen *Bildandet av kolchoser i de Litauiska, Lettiska och Estniska rådsrepublikerna*. För att bereda marken för kollektiviseringsprocessen höjdes, som tidigare nämnts, skatter och pålagor på jordbrukarna. I tillägg till detta kom kulakförklaringarna och slutligen deportationerna.

När de privata jordbrukarnas motstånd var brutet, påbörjades kollektiviseringsprocessen. Ett första led var att bilda småkolchoser, omfattande en enda by eller ett fåtal byar. I Rickul/Nucköområdet påbörjades kollektiviseringen redan under våren 1948, då den första kolchosen, "Röda stjärnan" (Punane täht) bildades i Österby. Sedan dröjde det nästan ett år innan kolchoser bildades i de övriga byarna. Under våren 1949 bildades i rask takt i Rickul/Nucköområdet 22 kolchoser, omfattande en enda by eller ett fåtal byar.

Inträde i kolchosen skedde formellt av egen fri vilja genom en ansökan. Gårdens mark slogs ihop med kolchosens mark till ett enda markområde. Detta ägdes av staten men tillförsäkrades kolchosen för evigt bruk. Varje kolchosfamilj fick för eget bruk av den

Ansökan den 30/3 1949 från Johannes Hamberg till Rickul kommuns exekutivkommitté om inträde för honom och hans hustru i kolchosen "Nya Roslep".

odlade marken ett stycke om 0,6 ha. Även gården tillhöriga djur, jordbruksmaskiner, ekonomibyggnader, utsädesreserver och föda för boskapen kollektiviserades. För privat bruk fick kolchosmedlemmen behålla bostadshus, ett begränsat antal boskapsdjur och tamfåglar och de byggnader som krävdes för skötsel av kolchosfamiljens personliga boskapsdjur. Man fick även behålla mindre jordbruksmaskiner och jordbruksredskap för att kunna sköta den privata trädgården. I tillägg till detta måste man även betala en inträdesavgift, varav en del tillföll en gemensam fond. Det resterande beloppet var kolchosmedlemmens individuella insats och skulle (i princip) återbetalas i samband med utträde ur kolchosen.

Kolchosens vinst fördelades bland medlemmarna enligt det antal s.k. normdagar som de hade arbetat under året. Varje arbetsprestation, t.ex. plöjning av ett hektar, uppfödande av ett svin och mjölkning av en liter mjölk, var värderad i normdagar, beroende av vilken arbetsskicklighet som krävdes för arbetsprestationen och hur viktig den var för kolchosen.

Det visade sig ganska snart att bykolchoserna var för små som ekonomiska enheter. De hade ingen möjlighet att bekosta de investeringar som krävdes i form av byggnader och jordbruksredskap. Redan år 1950 började man slå ihop dem till allt större enheter (detta var troligen en utveckling som de styrande hela tiden hade planerat!). Denna process fortsatte ända tills dess att det från 1976 fanns en enda kolchos, "Leninkolchosen", med centrum i Birkas.

Koncentrationen av jordbruket till allt större enheter och den ökade mekaniseringen gjorde att behovet av arbetskraft ute i byarna minskade. De unga familjerna flyttade till Birkas, där det fanns arbete och bostäder, eller lämnade området och flyttade till städerna. Detta ledde till det förfall ute i byarna som kunde beskådas när Estland åter blev fritt.

Information från Estlandssvenskarnas kulturförening SOV

Kära medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsgförening! Jag har tidigare i dessa spalter redovisat diskussionerna om ett ökat samarbete mellan SOV och hembygdsgföreningarna och planerna på att bilda en gemensam organisation för alla estlandssvenskar, ett Estlandssvenskarnas Riksförbund. Vi har nu gemensamt beslutat att ytterligare intensifiera samarbetet och avvakta med planerna på en paraplyorganisation för alla estlandssvenskar. Dessa tankar vill vi emellertid hålla levande och fortsätta att diskutera, men förverkligandet kanske ska ses på längre sikt – kanske tio år.

Vi har redan ett gott samarbete, gemensamma lokaler och ett arkiv och utställningar för alla estlandssvenskar. Vi har också öppnat spalter i Kustbon för hembygdsgföreningarna och medverkar i de medlemsblad som finns. Hembygdsgdagen, Kyrkodagen och våra seminarier och pubaftnar är gemensamma angelägenheter för alla estlandssvenskar. Jag vill redan nu puffa för årets hembygdsgdag den 6 september på Historiska Museet. Då kommer kyrkoföremål från estlandssvenska kyrkor att visas, bl.a. ett tjugotal föremål från Rosleps kapell såsom nattvardssilver, krucifix, ljusstakar m.m. Vidare medverkar Svenskbykören från Gotland. Boka in dagen redan nu!

Det intensifierade samarbetet som vi kommit överens om innebär bl.a. att SOV:s styrelse och representanter för hembygdsgföreningarna ska träffas två gånger per år för gemensamma överläggningar och planering. Vi har lite olika roller i SOV och hembygdsgföreningarna, och det är därför viktigt att vi inte konkurrerar med varandra utan hellre kompletterar varandra.

Vi har också bildat ett redaktionsråd för Kustbon med företrädare från både SOV och hembygdsgföreningarna. Kustbon har den dubbla uppgiften att vara både en medlemstidning för SOV och samtidigt en kulturtidskrift för alla estlandssvenskar. Den ska spegla forskning om historia, kultur och utveckling i de olika estlandssvenska bygderna. Jag hoppas att även Du som är medlem i Rickul/Nuckö Hembygdsgförening ska hitta intressanta och läsvärda artiklar i Kustbon inom Ditt intresseområde.

Ett annat intressant samarbetsområde är en gemensam webbplats på Internet. Vi har registrerat en egen domänadress, www.estlandssvenskarna.org. Domänen "org." används i Sverige och internationellt av ideella och icke-vinstdrivande organisationer. En gemensam webbplats skulle kunna innebära, att SOV och hembygdsgföreningarna tillsammans bidrar till det gemensamma materialet, samtidigt som varje hembygdsgförening ansvarar för materialet om den egna bygden och sin föreningsinformation. Denna lösning skulle kunna innebära, att SOV och hembygdsgföreningarna delar på kostnaderna för drift, underhåll och utveckling. SOV har också en ny e-postadress,

info@estlandssvenskarna.org (Den gamla adressen kommer tills vidare att fungera parallellt med den nya).

Vi diskuterar också ett gemensamt firande av våra 60 år i Sverige nästa år i likhet med firandet av 50-årsminnet 1994. Vi planerar bland annat att ge ut en almanacka för 2004. Vi har även börjat planera att ge ut en ny del av En bok om Estlands svenskar (del 6) som ska spegla tiden efter Estlands självständighet, där hembygdsgföreningarna har spelat en viktig roll.

Dessa frågor återkommer vi till i följande Medlemsblad. Jag tror vi har mycket att vinna på ett ökat samarbete. Vi är trots allt en relativt liten folkgrupp i det svenska samhället, och vi riskerar att så småningom helt och hållet assimileras och utplånas. Om vi ska kunna bevara något av vår kultur och vår identitet tror jag också att vi på sikt måste bilda en riksorganisation för alla estlandssvenskar – såsom finlandssvenskarna, esterna och andra invandrargrupper har gjort.

Sven Salin, ordförande i SOV

Kalendarium 2003

23 mars	Nucköslakter under tre århundraden. Göte Brunberg från Roslep berättar om sin släktforskning.
Roslagsgatan 57 kl. 11.00.
5 april	SOV:s årsmöte.
Professor Carl Göran Andrae från Uppsala Universitet talar över ämnet "Hur estlandssvenskarna kom till Sverige under andra världskriget".
Eesti maja, Vallingatan 32 kl. 13.00.
9 maj	Pubafton med Rickul/Nuckö som värdar.
Roslagsgatan 57 kl. 18.00.
4 juli (ca)	Aibolands museum ankommer till Stockholm med sin egenhändigt byggda runöjala.
Närmare information om tid och plats lämnas i nästa nummer av Medlemsbladet.
6 september	SOV:s hembygdsgdag.
Specialvisning av kvarvarande kyrkoföremål.
Gammelsvenskbykören sjunger.
Statens Historiska Museum, Narvavägen 13-17.

Seminarierna kostar 50 kronor. Lättare förtäring ingår. Anmälan en vecka i förväg till SOV:s expedition, tfn 08-612 75 99, eller med e-post till info@estlandssvenskarna.org

Markägare i Estland!

Återigen självständig genomförde Estniska staten en jordreform, inom vilken markägarna fick möjlighet att söka tillbaka sina ägor. En del markägare beslöt ta tillbaka förfädernas mark, en del beslöt tacka nej. Hursomhelst har det resulterat i en rad olika beslut. För dem som tagit tillbaka marken har vi märkt att det ofta uppkommit ytterligare frågor gällande exempelvis skatten, lagar som reglerar markens användning osv. Vi har även mött personer som har grubblat över vad de skall göra med marken i framtiden – att äga mark betyder hela tiden att planera och att ta beslut.

Seniorgruppen inom Rickul/Nuckö Hembygdsförening har gjort en hemställan till mig om ett samarbete med nuvarande och kommande lagfarter för de fastigheter, som nu ägs av estlandssvenskarna inom föreningens område. Det kan gälla återfående av mark, köp, försäljning, arv eller gåva. Jag har redan skaffat mig de erforderliga rutinerna i alla ärenden samt etablerat goda kontakter med notarie i Hapsal. Jag kan alltså lösa alla problem beträffande jordfrågor.

Jag bedriver denna rörelse i konsultform och är godkänd översättare.

Ring eller skriv så får vi tala vid!

FIE Katrin Schönberg
Endla 2B-16
90504 Haapsalu
Estland

E-post katrin.schonberg@mail.ee
Tfn +372 47 37339, mobil +372 55 24842

Medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening får 15 % rabatt!

Observera att på grund av långa köer och semesterar i förvaltningsinstitutionerna på sommaren är det bättre att ordna markärendena på vintern.

Bergsby Pansionaat

2 - 4-bäddsrums, 16 bäddar.
Arne Tennisberg, tfn +372 47 97 290,
mobil +372 50 23 042.

Fastighet i Bergsby till salu

Fastighet i Bergsby (Tuksi), Nuckö kommun säljes. Mycket naturskön tomt om 2018 m².

Renoverad mangårdsbyggnad i ett plan ca 60 m², ursprungligen uppförd 1909, innehållande modernt kök, storstuga och två sov-kammare. Vedspis. Nyuppförd bastubyggnad med vidbyggt rum med två sovplatser. Hydrofor, tvättmaskin, varmvattenberedare. Fristående verktygsbod, dubbelgarage, liten sommarstuga, trädgårdstraktor.

Säljes komplett med möbler och övriga inventarier. Pris och tillträde enligt överenskommelse.

Valter Erkas
Jungmansgatan 44
740 71 Öregrund
Tfn 0173-306 69 eller 0173-370 23.

Dekorativväxter, blommor,
trädgårdsvaror, trädgårds- och
skogsteknik

Lihula mnt. 8, HAAPSALU

Öppet:
måndag-fredag kl. 8.00-18.00,
lördag-söndag kl. 9.00-15.00

Tfn: +372 47 33229
GSM: +372 51 31511

Elar Piir

5 % rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö
Hembygdsförening

ROOSTA PUHKEKÜLA
SWEDXEST MOTEL GROUP

Välkommen till Roosta semesterby i det Estniska landskapet Läänemaa vid Östersjön!

Här finns 32 stugor med ett, två eller tre sovrum.
Rökfria rum. Ett hus även med bastu.
Platser för husvagn med framdragen el.
I huvudbyggnaden ligger restaurang, bar, konfe-
rensrum, bastu, bubbelpool och vilrum.
Du kan spela biljard, tennis och minigolf, jogga,
cykla, vindsurfa, hyra roddbåt och åka på utflykter
t.ex. till Hapsal eller Odensholm.

20% rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening!

Tfn +372 47 97 230, 97 238, fax 97 245
E-post roosta@roosta.ee
Webbplats <http://www.roosta.ee>

Färjetrafiken till Estland

M/S Regina Baltica avgår från Stockholms Fri-
hamn. Ojämma datum: januari, april, maj, augusti,
november och december. Jämna datum: februari,
mars, juni, juli, september och oktober.

M/S Fantaasia avgår från Stockholms Frihamn.
Ojämma datum: februari, mars, juni, juli, septem-
ber och oktober. Jämna datum: januari, april, maj,
augusti, november och december.

Stockholm - Tallinn: 18.00 - 10.00
Tallinn - Stockholm: 18.00 - 10.00

M/S Vana Tallinn avgår varje dag från Kapellskär.

Kapellskär - Paldiski: 9.30 - 19.30
Paldiski - Kapellskär: 21.00 - 8.00

Samtliga tider är lokala.

Bokning och information:
Tfn 08-666 60 01, fax 08-666 60 52
E-post booking@tallink.se
Webbplats www.tallink.se

Välkommen till Kiige farm!

Inkvartering i dubbelrum. Matservering.
Campingplats. Bastu.
Idrottsmöjligheter, jakt och fiske, ridning, gungor.
Pris per person och natt: 280 EEK i huvud-
byggnaden och 180 EEK i stuga. Frukost ingår.

20% rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening!

Kiige farm, Oru vald, 91001 Läänemaa
Tfn och fax +372 47 95 492,
mobil +372 50 94 207
E-post kiigefarm@hotmail.ee
Webbplats <http://www.hot.ee/kiigefarm>

Peeter Pärnaste Turismitalu

(Dirslätt)

2 - 3-bäddsrum, 7 bäddar.
Aime och Peeter Pärnaste,
tfn +372 47 29 228,
mobil +372 51 10 796.

Tuksi Puhkemaja

(Ölbäck)

2 - 4-bäddsrum, 28 bäddar, självhushåll.
Aare Loog, tfn +372 47 97 228,
mobil +372 50 44 115.
E-post tuksi.puhkemaja@mail.ee